

10. 6. 2022

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Hromadné žaloby jako symbol moderního právního státu

Země na celém světě jsou nuceny hledat účinné procesní nástroje, jak spravedlivě, včas a s přiměřenými náklady řešit hromadné nároky spotřebitelů vyplývající z hromadných občanskoprávních křivd. V důsledku globalizace a digitalizace se řádově zvýšila pravděpodobnost vzniku újmy slabší strany v masovém měřítku. Hromadné žaloby našly uplatnění v celé řadě oblastí práva, mezi nejvýznamnější patří spory z hospodářské soutěže a finančního práva, spotřebitelské spory, případně ochrana tzv. ESG hodnot (např. životní prostředí). Společným rysem těchto oblastí je seskupení slabších jednotlivců za účelem snížení informační a finanční asymetrie, která je typická pro spory mezi spotřebitelem a velkou korporací.

Mechanismus hromadného odškodnění sleduje cíle, které jsou zakotveny v ústavněprávních předpisech[1][2], evropských předpisech[3] i mezinárodních úmluvách[4]. Dle Evropského soudu pro lidská práva není cílem Evropské úmluvy garantovat práva teoretická nebo iluzorní, nýbrž práva praktická a efektivní. Přístup ke spravedlnosti, vymahatelnost práva a jeho předvídatelnost, posílení zásady jednotného rozhodování ve shodných či obdobných případech a v neposlední řadě efektivní využívání finančních prostředků, které mají soudy k dispozici, jsou nesporné hodnoty, na kterých stojí demokratický právní stát.

Právo na spravedlnost se proto na první pohled jeví jako pevně zakotvené. Nicméně praktické a efektivní naplnění teoretických základů pokulhává. Česká republika rozhodně nepatří mezi jurisdikce nakloněné žalobcům. S ohledem na dynamický celospolečenský rozvoj postrádáme v tuzemském právním řádu nejen institut hromadných žalob, ale i jiný nástroj právní ochrany nazývaný *actio popularis*[5]. Plně se ztotožňuji s názorem bývalé soudkyně Ústavního soudu Kateřiny Šimáčkové, která uvedla, že cit. „*K tomu, abyste se domohli svých práv u soudu, potřebujete v Čechách a na Moravě zpravidla peníze na soudní poplatek, advokáta, doručovací adresu, schopnost identifikovat, v čem spočívá právní problém, znalost procedur a hodně času, síly a vytrvalosti*“.

Dne 24. listopadu 2020 přijal Evropský parlament směrnici o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů (dále jen "směrnice")[6], v jejímž důsledku bude muset Česká republika nejpozději do konce roku 2022 nástroj kolektivního vymáhání nároků zavést. Připravovaná implementace směrnice představuje unikátní šanci nastavit i v českém prostředí taková pravidla hry, která konečně umožní plně realizovat ústavní právo na přístup ke spravedlnosti všem bez výjimky. Oblast ochrany spotřebitele je chybějící kolektivní žalobou zasažena nejvíce. Kauza Dieselgate, která je z hlediska hmotného práva již dávno vyřešena, je v České republice stále předmětem již více než šest let trvající procesní bitvy.

Tuzemské procesní předpisy zaostávají nejen za léta zdokonalovaným a cizelovaným systémem anglosaského světa, ale i moderními kontinentálními pravidly hromadných žalob, které můžeme pozorovat v Nizozemí nebo v Portugalsku. Empirické studie ze zahraničí potvrzují, že hromadné žaloby vedou k rychlejšímu a nákladově efektivnímu dosažení mimosoudního narovnání. Jen zlomek hromadných kauz končí pravomocným rozsudkem.

Má-li právní úprava tzv. hromadných žalob naplňovat svůj smysl a účel, musí být nutně postavena na

kombinaci principů přihlašovacího (tzv. opt-in)[7] a odhlašovacího hromadného řízení (tzv. opt-out)[8]. Hromadné žaloby jsou často podávány za účelem uplatnění nároků, které mají pro jednotlivého žalobce poměrně nízkou hodnotu, přesto jsou zásadní pro transparentní podnikatelské prostředí, férovou hospodářskou soutěž a funkční přístup ke spravedlnosti. Klíčovým úkolem pro organizátora hromadné žaloby je zajistit účast co největšího počtu potenciálních žalobců, aby se maximalizovala hodnota žaloby jako celku.

Postup opt-out tuto překážku odstraňuje, což si stále ve větší míře uvědomují vyspělé ekonomiky západní Evropy. Opt-out systém byl úspěšně zaveden v Evropě do právních rádu Velké Británie, Nizozemí, Belgie, Španělska nebo Portugalska. Pokud zástupce žalobce přesvědčí příslušný soud, aby povolil řízení o nároku jako o hromadné žalobě, a tato žaloba je nakonec úspěšná, je přiznaná náhrada škody dostupná všem potenciálním žalobcům (kromě těch, kteří se aktivně rozhodli z řízení vystoupit).

Ze statických údajů vyplývá, že pouze 8% potenciálně oprávněných osob se rozhodne aktivně se připojit k hromadné žalobě v rámci systému opt-in. Postup opt-out je tedy potenciálně mocným nástrojem, který může exponenciálně zvýšit hodnotu takových nároků - a potažmo riziko soudního sporu pro žalovaného.

Pro ilustraci významu procesního nástroje hromadných žalob na bázi opt-out je možno poukázat na zásadní rozsudek Nejvyššího soudu Spojeného království z prosince 2020 ve věci *Walter Hugh Merricks v. Mastercard Incorporated*[9]. Odvolací soud pro hospodářskou soutěž následně pověřil bývalého finančního ombudsmana Merrickse jako zástupce skupiny kolektivního řízení o náhradu škody proti společnosti Mastercard jménem přibližně 46,2 milionu osob. Hodnota sporu představuje částku ve výši 13,8 miliardy liber, což je podle Merrickse konzervativní odhad. Samotná žaloba na náhradu škody navazuje na zjištění Evropské komise, že některé poplatky účtované společností Mastercard omezily hospodářskou soutěž mezi bankami a vedly k nadhodnoceným cenám pro všechny držitele karet ve Spojeném království bez ohledu na to, zda tito držitelé měli kartu Mastercard či nikoli. Účastníkem hromadné žaloby je osoba, která splňuje kritéria skupiny - v tomto případě je to každý, kdo měl bydliště ve Spojeném království v letech 1992 až 2008, bylo mu alespoň 16 let a nakupoval zboží a/nebo služby u britských podniků, které přijímaly karty Mastercard - pokud se výslovně neodhlásí.

V tento okamžik nepochybně stojíme na rozcestí. A velmi záleží na zákonodárcích, zda se Česká republika vydá cestou implementace pouze nezbytných minimálních standardů požadovaných směrnicí, ovšem za cenu faktické nevyužitelnosti institutu hromadných žalob, anebo zda se zařadí po bok evropských premiantů, jako je např. zmíněné Nizozemí, a plně využije potenciál tohoto institutu.

Pevně věříme, že v České republice je možné připravit a přijmout takovou úpravu, která umožní českým občanům naplno využít potenciál hromadných žalob k ochraně jejich práv, čímž v konečném důsledku přispějeme ke konkurenceschopnosti naší země prostřednictvím dobře fungujícího soudního systému.

JUDr. David Kuboň,
řídící partner

Mgr. Monika Skalová,
advokát

Anna Bíbová,
paralegal

KL B LEGAL

KL B Legal, s.r.o., advokátní kancelář

Letenská 121/8
118 00 Praha 1

Tel.: +420 739 040 363
e-mail: info@klblegal.cz

[1] Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny)

[2] Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům (čl. 90 Ústavy)

[3] Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem (čl. 47 Listiny základních práv EU)

[4] Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (čl. 6. odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod)

[5] Actio popularis je žaloba, kterou může ve veřejném zájmu podat k soudu kdokoli. Pochází z římského práva, kde mohl každý svobodný římský občan, který nebyl bezectný, žalovat v cizích

věcech, kde na tom byl dán zájem celé společnosti

[6] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES

[7] Strana žalující se formuje na základě výslovného souhlasu fyzických nebo právnických osob, které tvrdí, že jim vznikla škoda

[8] Všechny fyzické a právnické osoby mající obdobný nárok jsou automaticky zapojeni do řízení o tzv. hromadné žalobě, ledaže projeví opačnou vůli.

[9] [Mastercard Incorporated and others \(Appellants\) v Walter Hugh Merricks CBE \(Respondent\) \(supremecourt.uk\)](#)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní – institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)